

УДК 351.824.1

О. М. Клименко,
здобувач, Академія муніципального управління

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ІНВЕСТИЦІЙНО-ПРОМИСЛОВОЇ АКТИВНОСТІ В РЕГІОНІ

Визначено концепції політики держави у формуванні інвестиційно-промислової активності регіону. Обґрунтовано принципи реалізації впливу держави на інвестиційну діяльність регіону.

Conceptions of policy of the state are certain in forming of investment-industrial activity of region. Principles of realization of influencing of the state on an investment are grounded to activity of region.

Ключові слова: інвестиційна політика, механізм, потенціал, процес, промисловість, регіон, регіональні пріоритети, ризик.

ВСТУП

Розробка та задіяння інвестиційно-орієнтованої моделі регіонального розвитку сприяє подоланню наявних диспропорцій; створює умови для економічної зацікавленості промислових підприємств і територій у нарощуванні обсягів інвестицій, забезпечує оптимальну структуру товарного виробництва (робіт, послуг) для найбільш ефективного використання сукупного інвестиційного потенціалу регіону, формує сприятливий інвестиційний клімат; формує критеріальні підходи оцінки впливу інвестиційної діяльності на сталий розвиток регіону та передумови змін складових системи регіонального управління як сукупності пріоритетів функціонування регіональної господарської системи в ринкових умовах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У наукових розробках теоретичних та прикладних проблем інвестиційного розвитку значний внесок зробили такі відомі вітчизняні вчені, серед яких: Амоша О.І., Бажал Ю.М., Беленький П.Ю., Бланк І.А., Борщевський П.П., Бутко М.П., Гаврилюк О.В., Геєць В.М., Голикова В.І., Данилишин Б.М., Долішній М.І., Дорогунцов С.І., Карпінський Б.А., Куценко В.І., Лисецький А.С., Пересада А.А., Хвесик М.А., Чернюк Л.Г., Чижова В.І., Чумаченко М.Г. та зарубіжні вчені: Балабанов В.С., Бернс В., Бірман Г.І., Кенс Дж. М., Ковальов В.В., Макконел К., Марковіч Г., Массе П., Міллер М., Модільяні Ф., Шарп В. та інші.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

- визначити концепції політики держави у формуванні інвестиційно-промислової активності регіону;
- обґрунтувати принципи реалізації впливу держави на інвестиційну діяльність регіону.

РЕЗУЛЬТАТИ

Зовнішнє фінансування може бути представлено у вигляді прямих іноземних інвестицій та інвестицій з інших регіонів. Останніми роками простежується тенденція до посилення обсягів і агресивність конкуренції між країна-

ми за спрямування іноземних інвестицій. Проте, країнам з перехідною економікою, в тому числі й Україні, де домінує нестабільний інвестиційний ринок, складно розраховувати на активізацію потоку зовнішніх інвестицій. На додаток до цього слід зважено підходити до залучення іноземного капіталу, оскільки не рідко він приходить заради витіснення конкурентів із власного конкурентного середовища. Закордонні інвестори слабо враховують, а часто навіть свідомо закладають технологічну відсталість, що суперечить інтересам національного виробництва. Досить часто вітчизняні підприємства, прагнучи утриматись від банкрутства, передають іноземним фірмам виконання будівельно-монтажних робіт, монтаж і налагодження обладнання, трансферт технологій, що скорочує можливості повноцінного функціонування вітчизняного ринку. Однак таких негативних наслідків можна уникнути ефективними діями владних інституцій в процесі залучення іноземних інвестицій [7, с. 101].

Існують різні способи залучення іноземних інвестицій, зокрема: податкові стимули, правовий захист, двосторонні угоди з країнами — донорами інвестиційних ресурсів, надання можливості формувати гнучку схему фінансування інвестиційних проектів; протекційніські тарифи на товари, що конкурують з тими, що виробляє іноземний інвестор; введення "валютного коридору"; інформаційно-заохочувальна діяльність у розрізі окремих регіонів і галузей економіки.

Кожний регіон має свої особливості, які значною мірою впливають на його економічний розвиток, а звідси — на активізацію або уповільнення інвестиційної діяльності. Тому першочерговим значенням повинно бути визначення розмірів внутрішнього та сукупного інвестиційного потенціалу регіону, а також рівня його використання.

Збільшення обсягів інвестиційних ресурсів в регіон, невідповідність фактичного стану залучених інвестицій наявному інвестиційному попиту передбачає вирішення таких першочергових завдань:

- 1) створення умов для економічної зацікавленості

промислових підприємств і територій у нарощуванні обсягів інвестицій;

2) функціонування повноцінного ринкового середовища та патерналізм в напрямі нарощування інвестиційної привабливості регіону;

3) формування сприятливого інвестиційного клімату для залучення інвестицій до довготермінових інвестиційних проєктів;

4) гнучке використання солідарних можливостей, які можуть бути отримані через збільшення фінансування за рахунок державного, місцевого бюджетів та фінансових ресурсів господарюючих суб'єктів;

5) удосконалення фіскальної та амортизаційної політики держави;

6) надання преференцій для найбільш ефективних інвестиційних проєктів;

7) зниження рівня інвестиційних ризиків економічного і соціального характеру.

При цьому держава повинна створити інвестиційний банк даних, до яких на конкурсних засадах могли б залучатися всі регіони з тим, щоб пропонувати реальні проєкти, спрямовані на ефективне використання наявного потенціалу та формування регіональних сегментів національної економіки.

Обов'язковим аспектом у вирішенні даної проблеми є визначення принципів, цілей інвестиційної політики щодо управління інвестиційним процесом та відповідно напрямі регулювання умов інвестиційної діяльності.

Інвестиційна політика в Україні здійснюється шляхом реалізації інвестиційної діяльності через забезпечення дотримання вимог законодавства, систематичний контроль за використанням інвестицій, які фінансуються за рахунок бюджету, прибутків державних підприємств, емісії державних цінних паперів.

Економіко-правова база України стосовно регулювання і юридичного захисту інвестицій фактично стала формуватися з прийняття Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 року Декларації про державний суверенітет України та проголошення Акта незалежності України 24 серпня 1991 року [8, с. 78].

Одними з перших законодавчих актів у цьому напрямі були Закони України "Про захист іноземних інвестицій на Україні" [3] та "Про інвестиційну діяльність" [4], що було пов'язано із формуванням правового поля в інвестиційному підприємстві та законодавчим врегулюванням правовідносин між суб'єктами підприємницької діяльності (також між ними та державою).

Разом з тим, через відсутність в Україні правових засад формування та реалізації регіональної політики у регіональних органах влади немає відповідних прав і повноважень для досягнення господарськими системами оптимальної економічної самостійності, немає чіткого розмежування повноважень у владній ієрархії стосовно управління соціально-економічним розвитком регіонів [1, с. 326].

Відомі дві протилежні концепції інвестиційного розвитку, що різняться роллю держави у формуванні інвестиційної політики.

Перша заперечує участь держави у розвитку інвестиційних процесів, вважаючи, що лише ринок може оптимально відрегулювати економічні процеси.

Друга концепція надає важливого значення активній ролі держави в управлінні інвестиційною діяльністю з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики.

На нашу думку, роль держави у формуванні та впровадженні ефективної інвестиційної політики повинна посилюватись, особливо з огляду на стан засобів виробництва, технічну та технологічну відсталість, затратність, низьку конкурентоспроможність національної економіки.

Системний підхід в реалізації впливу держави на інвестиційну діяльність зумовлює використання загальних принципів: ефективності; справедливості; стабільності; системності; адекватності; оптимального поєднання адміністративно-правових і економічних важелів; поступовості та етапності; забезпечення єдності стратегічного і поточного державного регулювання [2, с. 120-122], а також комплексності, пропорційності, збалансованості, соціальної направленості.

Принцип ефективності зумовлює усунення циклічності, монополії заходами державного регулювання та сприяння податковій політиці для досягнення економічного ефекту.

Принцип справедливості впливу держави на інвестиційний процес має на меті скорегувати перерозподіл нерівності прогресивним оподаткуванням, проведенням політики підтримки доходів (допомога людям похилого віку, непрацездатним, багатодітним), забезпечення належної мотивації активної поведінки на ринку праці (продовження трудової діяльності після досягнення пенсійного віку).

Принцип соціальної спрямованості — дотримання соціальної справедливості (ефективна праця має належно оплачуватися), створення соціальної структури європейського типу (з низьким рівнем бідності та майнового розшарування), наявність повномасштабної системи соціального страхування.

Принцип системності дозволяє використовувати комплексний підхід до проблематики інвестиційної діяльності стосовно економічного, соціального, екологічного, зовнішньоекономічного напрямку.

Під принципом стабільності розуміється вирівнювання підйомів і спадів циклу ділового стримування безробіття, підтримка соціального-економічного зростання шляхом удосконалення державної фінансової, податкової, митної, зовнішньоекономічної політики.

Забезпечення єдності стратегічного і поточного державного регулювання — кардинальні зміни щодо системи державної підтримки науково-технічних та інвестиційно-інноваційних програм з метою нагромадження нових інвестицій інноваційного характеру.

Принцип адекватності, передбачає не державне втручання, а ринкове регулювання лише в тих напрямках, де не можуть ефективно спрацювати суб'єкти господарювання.

Принцип конвергенції адміністративно-правових і економічних важелів спрямовується на досягнення максимальної ефективності функціонування господарської системи саме в перехідний період.

Адміністративні методи на етапі трансформації економіки до ліберальної моделі спрямовуються на стимулювання ефективного використання ресурсів, виробничої, інвестиційної інфраструктури, комплексне розв'язання екологічних та соціальних проблем.

Принцип поступовості, етапності враховує фактор часу для масштабного державного регулювання при вирішенні національних, регіональних, галузевих проблем.

Враховуючи різні визначення інвестиційної політики ("стратегічний план дій на інвестиційному ринку регіону", "інструмент реалізації стратегічних завдань розвитку економіки, що забезпечує фінансово-ресурсну основу",

"цілеспрямована науково обґрунтована діяльність регіональних органів влади та управління із залученням та ефективним використанням інвестиційних ресурсів" [5, 194], "комплекс цілеспрямованих заходів, що проводяться державою щодо створення сприятливих умов для всіх суб'єктів господарювання з метою забезпечення стабільного зростання економіки, підвищення ефективності виробництва і вирішення соціальних проблем" [8, с. 189], ми під регіональною інвестиційною політикою розуміємо одну з головних складових соціально-економічної політики регіону, що здатна створити умови для ефективного і динамічного економічного зростання; інвестування в середньо- та довгостроковій перспективі як внутрішніх, так і прямих іноземних інвестицій.

Механізм реалізації інвестиційної політики промисловості передбачає наступні складові: визначення термінів і вибір органів, відповідальних за реалізацію інвестиційної політики; створення необхідної нормативно-правової основи для функціонування інвестиційного ринку; формування сприятливого інвестиційного клімату й позитивного інвестиційного іміджу країни; вибір надійних джерел і методів фінансування інвестицій.

Активізації інвестиційної діяльності повинна сприяти державна інвестиційна політика, яка тісно пов'язана із економічною, регіональною та інвестиційною політикою окремих суб'єктів господарювання. Ми погоджуємося із визначенням М.М. Туріянської [8, с. 229] щодо взаємозв'язку інвестиційної політики на макро-, мезо- і макрорівні.

Регіональна інвестиційна політика повинна базуватись на чіткій економічній загальнодержавній політиці та спрямовуватись на підвищення інвестиційної активності в регіоні, максимальну мобілізацію всіх можливих ресурсів для розвитку регіону через:

- орієнтацію на реалізацію регіональних пріоритетів та стратегічних планів господарюючих суб'єктів;
- залучення прямих державних інвестицій на підставі дослідження попиту на продукцію відповідної галузі як на поточний період, так і на віддалену перспективу;
- спрямування інвестицій в перспективні високотехнологічні виробництва, територіально-виробничі кластери, що забезпечить розвиток суміжних виробництв, забезпечивши випуск інноваційної продукції;
- послідовність реалізації проектів, виходячи з територіальних інтересів та наявних ресурсів;
- мінімізація інвестиційних ризиків, які формуються і можуть проявитись саме на регіональному рівні.

Інвестиційна політика охоплює:

- формування окремих напрямів інвестиційної діяльності відповідно до стратегії розвитку та реалізації інвестиційних програм;
- забезпечення високої ефективності інвестиційної діяльності;
- реальність інвестиційних ресурсів та оптимізацію їх структури;
- оцінку інвестиційного портфеля господарюючих суб'єктів регіону;
- захист інвестиційної діяльності та мінімізація бюрократичного впливу на ці процеси з боку територіальних контролюючих органів.

Складність регіональних проблем інвестиційної діяльності та дослідження механізму впливу регіональних факторів на інвестиційний процес досліджували Недашківський М.М., Орловська Ю. В. та інші вчені [6, с. 8; 7, с. 41, 58—59].

Ми поділяємо сформовані ними методологічні підходи до оцінки впливу регіональних факторів реалізації

інвестиційного процесу, що дозволяють вибудувати більш ефективну державну інвестиційну політику.

Щодо етапності дослідження, то на першому етапі формування регіональної інвестиційної політики визначаються соціальні, екологічні, економічні проблеми регіону, розв'язання яких неможливе без певного обсягу інвестицій. Не потребує додаткових досліджень застосування SWOT-аналізу для отримання комплексу оцінок сильних та слабких сторін еколого-, соціо-, економічної систем регіонів, варіантних можливостей та загроз їх сталому розвитку.

На другому етапі визначаються орієнтири економічної політики регіону, з'ясовуються пріоритети інвестування. Проте, на нашу думку, цих дій недостатньо, оскільки для розробки регіональної інвестиційної стратегії, регіонального інвестиційного клімату та факторів його формування необхідно визначити параметри інвестиційної привабливості регіонів та фактори його формування.

ВИСНОВКИ

Регіональна інвестиційна промислова політика повинна спрямовуватись на створення сприятливого економічного клімату для активізації інноваційних процесів та пріоритетного фінансування розвитку високотехнологічних галузей промисловості, передбачати визначення державних і регіональних пріоритетів, а також організаційну та структурну переорієнтацію системи наукових досліджень і проектно-конструкторських розробок, створення нових вітчизняних структур науково-технічного змісту, їхніх регіональних ланок, залучення інвестиційного потенціалу до інвестиційного процесу. Його формування, відтворення, реалізація відбуваються за допомогою ринкового саморегулювання в органічному поєднанні з державним регулюванням.

Реалізація заходів практичного характеру інвестиційної політики держави на основі запропонованих методологічних положень та методичних підходів сприятиме активізації інвестиційної діяльності в регіональних господарських системах для забезпечення економічного зростання та підвищення добробуту населення.

Література:

1. Бутко М.П. Регіональні особливості економічних трансформацій в перехідній економіці / М.П. Бутко. — К.: Знання України, 2005. — 476 с.
 2. Денисенко М.П. Організаційно-економічний механізм інвестування: [монографія] / М.П. Денисенко. — К.: Науковий світ, 2001. — 414 с.
 3. Закон України "Про захист іноземних інвестицій на Україні" // Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К.: Парлам. вид-во, 1991. — №46. — (Бібліотека офіційних видань).
 4. Закон України "Про інвестиційну діяльність" // Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К.: Парлам. вид-во, 1991. — №47. — (Бібліотека офіційних видань).
 5. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: [монографія] / В.І. Кириленко. — К.: КНЕУ, 2005. — 232 с.
 6. Недашківський М.М. Регіональні фактори реалізації інвестиційного процесу в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.10.01 / М.М. Недашківський. — К. — 2000. — 20 с.
 7. Орловська Ю.В. Стратегічне управління інвестиціями в регіональний розвиток / Ю.В. Орловська. — К.: Знання України, 2004. — 336 с.
 8. Туріянська М.М. Інвестиційні джерела / М.М. Туріянська. — Донецьк: Юго-Восток, 2004. — 317 с.
- Стаття надійшла до редакції 17.12.2009 р.*